

A

SZÜZ MÁRIA KÉPE

é s

PÜNKÖSTI GYŰLEKEZET

CSIK-SOMLYÓN.

I s m é r t e t i

Erős Ferencz Modeszt,

Sz. Ferencz-szeretes-rendi Atya.

Brassó, 1852.

Nyomatott Römer és Kamner betűivel.

Vigilate State in fide, viriliter agite et confortamini.
Omnia vestra in charitate fiant. I. Corinth. XVI. 13.

Vigyázzatok, maradjatok meg a' hitben, erberked-
jeteK és erősödjeteK meg. Minden döl-
gotok szeretettel legyen.

Ajánló levél.

Miután a' Csik-Somlyai Pünköszt-kori Bucsujárásról nem kisértésbe került munkáskám még 1841 September 9-én helybenhagyást nyert Püspök-Irodai 1123, és szerzetesi 298 számok alatt 1840 Februar 24-én illető ellátást; csak is folyó észtendőben lőn kedvezőbb alkalmam annak kinyomatására, noha most is gond fog az idők mostohasága miatt a' kinyomatás kölcséginek iránta: kinél kellenék koppogtatnom, ennyi évek teltével várakozó társáimmal engem kicsoda juttatna tüzött czéломhoz?

Es imé többfelé tekintve egy olyan érdemes, tehetős 's még buzgósgagos személyre vezérel a' gondviselés, mely szándékom első nyilatkozatára kész az istenes

jónak előmozdítása irányában. — Annál fogva ezen soraimmal is már bizodalmason és alázatosan kérem Kegy-Aszszonyomnak Gyergyó Szent Miklósi **Wertán Margitha** ama néhai **Zachariás Josef** úrnak tiszteletre méltó 45 éves özvegyét, hogy ne terheltessék a' Brassói nyomda Tulajdonosok ihol elő adott jegyzete szerint ezélmra kegyesen adakozni. Tettinek Istentől várván jutalmát! t. i. kit a' mindenható 85 esztendővel és öntől született 's növelt 8 jó Gyermekkel eddig is kiválólag megajándékozott. Oh! de magam jól tudom áitatos tapasztalásomból miként ő Aszszonysága minden Törekvényecinek rugójául az Istent szokta tenni. Imáit a Jézus szentséges neviben, — a Szenteknek öszszedelmesen és főleg Máriának a' boldogságos szüznek pártolásában viven véghez; tudom miként amaz Urunk imádsága után: Jöjjön te országod az Igazság és jámborság országát mindenütt terjesztette a' szent hitet 's ehhez tartozó ágozatokat és szertartásokat hiven kitünőleg megtartja; sőt abból az elvből hogy a' jósá-

got néma szivben eltemetni nem kell, az Isten dicsőségére szóval cselekedettel igényeli a' nagy apostalnak ezen taníttását: Dicsőíttsetek és hordozzátok az Istent testetekben és lelketekben (Kor. I. Lev. VI. 20.) Ugyan is ki tölti óráit örömestebb a' jeles ima könyvek és szent történelmek használásában? Ki megyen gyakrabban naponta az ur házaiba teste kimiltlenségivel is, mint tisztelt kegyaszszonyom? A' ki most diszlő **Antal** fia gondnoksága alatt nyugalmazva lelkiületessége mellett (minthogy jó Lelke jó Testel áldatott vala meg) még kezi kellemes és hasznos működésekkel, alázatosság és adakozásokkal fűszerezi mindenkori mértékletes szép életit; Ő az ki az időt használni inkább mint tölteni jókor megtanulta vólt ama kezinforgó Kempis másként Gerzenből: és velem könnyen megegyezék abban hogy semmi sem drágább az időnél, minthogy időben lehet megnyerni az időn felyül eső Minden tudót. -- Valóban! ezen példás özvegyünk bizonyítja ezt az igazságot is hogy ki mint.

él, közönségesen úgy is fog meghalni! honnan indulva előtte nem irtozatos a' ki kerülhetetlen feloszlás a' szent Elmélkedések — az Istenhez ragaszkodás a' H. R. Sz. gyakorlatai — a' szent Mischalgatások, a' szent-ségekkel való méltább éledelek táplálják az ő lelkit 's bétöltik reménnyel.

'S im! ezen Jelességei okozák bennem azt, hogy múlandó vagy is szerencsebeli tehetőségeit nem tekintve, méltónak itilném munkácskámnak világ eleibe juttatását ő Aszszonysága által eszközölni. Kinek is jó szivüségit ujitva ki kérvén maradtam álhatatos becsüllője

Brassóban Május 24. 1852.

a szerző.

Az olvasóhoz.

Szokták a' keresztények Istennek megtestesült fia által bémutatandó könyörgéseiket most Mária majd más dicső Lelkek által is ajánlani (Tob. XII. 12.); a' Szenteket és Képeiket tisztelni; különösen is azt a' szent anyát kitől született Jézus, ki Krisztusnak hivattatik (Mát. I. 16.) nagyobb bizodalommal közbenjárónak kérni; az ő képeit ha csudálatosoknak tartatnak, áitatásban tisztelni, azokat fáradságosan is meglátogatni. De szokásunkat nem mindnyájan helyeslik, azért mint egy szánakodólag azt vélik rólunk hogy mi még homályosok nem értjük az Istennek lélekben és igazságbani imádását; e féle áitatoskodásunk miatt röllunk bal itelettel vannak. Azonban

helyesen e? meglátjuk hátrább: megmutatja az idő. Én azt tartom hogy cselekvényeink igazságosok; 's annál fogva megmaradunk szokásainkban reménylven felebarátainknak is velünk értékeket: mert valamint nem illik józan Észhez hibában megmaradni, ugy az igaz, jó, rendes és szép iránti vonzalmunk mindnyájunkal közös (Ján. Ev. IV., 22. 23.) lévén felvilágosodnunk és haladnunk kell.

Én tehát kedvező magányomban az érdekelt tárgy iránt, melyet régóta elmém-ben hordozok, már megállapodván t. i. hogy a' Csik-Somlyai pünköstkori nagy gyülekezetről és a' boldogságos szűz Máriának képe tisztelése felől egy munkácskát adnék világ eleibe. Ezen célra mi kitelt mindent elkövettem; mivel tapasztaltam hogy ezekről némelyek kelle-tinél többet, mások kevesebbet beszélnek; némelyek pedig semmit se tudnak. holott mind szellemben, mind anyagilag valóban nagynak, dicsőnek. épületesnek, szívemelő-nek találom ezt a' Bucsujarást.

Osztlásom ez:

- I. A' képnek alakjáról.**
- II. Annak régiségiről.**
- III. A' tisztelet oka és módorairól.**
- IV. A' gyülekezet felől.**

Értekezéseimben különbféle értelmezésekkel, hivatkozásokkal, utalásokkal és oktató intéssel élek 's végre a' kereszténység hitvallás czikkeit hozom fel.

Engedje a' mindenttudó Isten, hogy jó szándékom sükerüljön mindenben az az: váljék igyekezetem az ő nagyobb dicsőségére; Máriának 's minden szenteknek tiszteletére; hitsorsosimnak 's másoknak is hasznára. Írásom ismétlém Brassóban 1852.

Modeszt (szerény) Erős Ferencz.

múltkori hittan Olvasó és idősb Főnök.

I. A' képnek alakjáról.

Valamint mások a' csudálatos képeket külalakjukban tudatni szokták úgy én is előre bocsátom a' Csik-Somlyai képnek leírását: Az hársfából készült, magossága 6 1/2 lábnyi. Felső arannyas köntöse mején hasítva, derekához övedzve bokáig érő. Abrázatját és kezeit kivéve testit egészszen befedezi. Fejit most ezüstből készült arannyazott hármaskorona ékesíti. Haja fonadék nélkül vállairól mintegy térdig díszesen nyúlik alá. Koronás fiát bal karján, ennek királyi Pálczáját jobb kézben tartja. Jobb lábát négy hüvelyknyire előbb téve a' föld fél golyobisán az ujló hódnak szarvai között áll. Talpa alá van helyhesztetve Nesztoriusnak Konstantinápolyi Erseknek feje, ki az V. században Mária Isten anyai méltóságát tagadta, de 431 törvényesen leggyőzetett.

a) Arczáján a' képnek jobb felin egy gyenge folt annak pirosságából kitettző. Torkán pedig két ujnyi hoszsú hasadás láttzik. Festékei haloványok és füstösök. Arczulatja simma fényes és eleven. Egyéb iránt épségben vagyon a' kép és régiséget mutat; melyet midőn a' hajdoni templomban láttunk és ma az újban szemlélünk, lehetetlen észre nem vennünk a' különbséget mely vagyon az előbbi és mostani látás között: ugyan is a' régi egyháznak sötétebb falai között egy ahoz illő óltárnak homály ábanoly méltósággal állott ez a' kép, mely a' nézőben tiszteletet parancsolt. miből az

új épületnek tágosabb világa sokat elvett. b) De akár hol is álljon e kép, még is annak szép alakja tagadhatlan.

Azonban sem az óltári szentséget szépsége 's fejjérségiről; sem a' csudálatos képeket ékességekről magasztalni nem illő (mint ezt a' Kölni Zsinat 1452 még az előtt a' Cameracumi sz. gyülekezet meghatározta t. i. „*A' képeket se szerekre, se szépségekre, se drága vóltokra, se mesterséges alkotásokra nézve a' tisztelet nem illeti, sőt inkább a' népet arra kell inteni hogy elméjét átlátosságát, tiszteletét arra igazítsa mit a' kép ábrázol, nem pedig az ábrázoló jelekre, mivel a' kép se nem lát, se nem hall, se nem érez.*”

II. A' képnek régiségiről.

Ezen képnek se művészeről, se ideiről, se helyiről hol előbb felállítatott bizonyost nem olvasok véltve azon okból: mivel a' sok rendbeli Török, Tatár, Kuruz, rablók, égetők, pusztítók miket ne talán Eleink jegyzésben hagytak vólt is, semmivé tették. Szóval: az időnek viszontagságai megemésztették. De más környülményeiről sem sokat tudhatni mint-hogy Kolostori jegyzőink a' XV. század közepénél fennebb nem mennek. Tehát:

Először is felhozom amajeles adomány levelet melynél fogva b. e. Hunyadi János Erdélyi vajda 1412. XXXII. székely Gazdákat rendelt Csik-Somlyóra a' szent Ferencz szerzetesseinek számára (hihetőleg Capistrán János közbejvetelénél fogva) a' végett hogy ezeknek segedelmezésével sorsok gyámíttassék, és ők elvonulván a' világ szorgalmától az Isten imáadásában a' lelkiek körül működhessenek. d)

Némely írók pedig vélik okául a' Maros szent Imrei győzedelmet: miként az a' vitéz Székelyek ereivel esett volna meg. De ebben a' levélben azon időbeli templomról emlékezet nincsen, hanem korjegyzőnk Losteiner Lénárd atja 1448-ról írja hogy a' Somlyai templomban a' nagy óltárra Kristus Urunk feszülete és a' fájdalmas szűz Mária képe, a' más óltárra pedig szeraficus Sz. Ferenczé tételett. e).

Még olvashatni nyomtatásban egy régi óltár darabon hogy 1682 Csik-Somlyai templomunkban uj óltár szenteltetett a' Sárkós boldog asszony tiszteletire f). Mit erősített ugyan ottan ezen titok alatti folytonos ünneplés és a' Cs.-Somlyai kolostornak ily czimü Pecsét nyomója. Egy-szersmind:

A' melyekből világosan következik hogy ez a' Kép melyet fennebb leíránk épen nem mutatván a' szűz Mária látogatását: az nem is eleitől fogvásti kincse és tulajdona a' Somlyai Kolostornak, hanem oda előbb hátrább másunnan vitetett: mert nem illedelmes Iróinkról azt tenni fel hogy ők egyebet adtanak nekünk által, mint a' mit láttak, vagy hiteles irásokban találtak. Hanem ha kép kedvezésből ezt a' szobrot egy másik mellett elmellőzték volna? mit róllak feltenni ismét bajos — 's így ha a' képnek eleinteni helyéről mások másként vélekednek? én írhatnám azt hogy aztot valamikor Bákóból hajdon Moldvai monostorunk templomából hozták ki (melly 1520 előtt valamivel pusztitott el) mert azon Egyháznak több darabjait hozták Somlyóra, 's ezt is hozhatták. De a' Bákói templom is a' Boldog szűz tiszteletire vala szentelve. Többé:

Veress Lajos rend atya 1700-li korinnok hagyó-

mány nyomán tudósít minket azon faragott kép felől, mintha az 1526 (a' Mohácsi veszélykor) Somlyón köztiszteletben lett volna. Hátrább felhozatik hogy Molduvából körmenetek tartattak Somlyóra: miért ne lehetne tehát azt vélni hogy azon faragott kép onnan szállított Csik-Somlyóra hanem is bizonyos melyik esztendőben? — Véleményemnek hedvez Péterfy Károly urnak magyar zsinati munkája a' 415. lapon hol jegyzi miként N. Constantinnak Bizanczba (330) költözésekor sok mesterművészek mentenek, kiktől jól kitelt szép szobrokat készíteni, minő a' Mária ezen képe is — Am! de mind ezekből az is következik hogy gondolat bizonyos adatok daczára meg nem állithatok, sem másnak nem ajánlhatók. Megmarad tehát a' kétséges kérdésnek.

Többről feleljen a' szemesebb író, vagy a' kegyesebb idő: mert én a' fájdalmas és látogató szűz Mária adatai miatt ez úttal várakozásban maradok ezen szobornak Csik-Somlyai templomunkbani megtaláltatása irányában g.)

III. A' Népnek azon helyen kitünő buzgóssága okairól.

Minthogy közép Csikban Somlyón a' pünkösti buzgósságos gyülekezetnek több okait gondolhatni p. o. A' Főtörvény-székezés helyénél a' nagy Kolostor megtekintését: hová egyebet elhalgatva bizonyos hogy némelyek látni, mások látatni is mennek u. mint a' néptömeget és szép helységet 's a' t. De állapodjunk meg mű az áitatosság tiszta szelleminek ki elégtetésén, és a' bődög szűz buzgóbb tisztelése

mellett, a' mindenhatónak mélyebb és példatellyes imádásán: a' csak is igaz hogy ez előtt több két száz éveknél tart ez az ünnepélys Gyülekezet. Azért is:

IV. A' Gyülekezetről.

Ama b. e. Nagyajtai Cserey Farkas udvari tanácsos úr 1780. Geographia Máriána könyviben következőleg irt: „*Vagyon Csik székbén Somlyó nevezetű hegy alatt bódlog aszszonynak szép temploma a' pp. Franciscánusok kolostoránál. Tiszteltetik ebben a' nagy óltáron a' dicsőséges szent szűznek egy gyönyörű csudálatos régi faragott képe. Nevezetes helye ez az odabé való Székelyeknek. Emékezetes bucsujárásokkal szokták esztendőként meglátogatni azon képet pünköszt szombatján több jótéteményeknek is, de öképen egynek tartván háládatos emlékezetit t. i. (ezen Urnak készirata szerént) ifju Zápolya János Sigmond király Blándráta Györgynek, Dávidis Ferencznek vallás ujtó tudományok által másokat megvetve csak a' szent háromsdágtagadókat kezdé becsólni és ügyökben előmozdítani, úgy annyira hogy végzést iratna 1566. Sz. András naptárjában hogy Erdélyben mindenek Blandrata Györgytől függenek a' vallás dolgában és a' töle választott püspöktől halgassanak. A' kik pedig ezeket háborítanák mint hitetlenek úgy büntetődjenek. Ezen végzés mellé nem állának a' Csiki székhelyek; azért a' következett 1567 erőszakoson is kiténta kitéríteni hitekből 's a' t. Történt pedig ez az elpróbálás pünköszt Szombatján az érdeklött esztendőben.“*

„*Minek emlékezetire (folytatja Cserey ur) most is min-*

den esztendőben azon a napon egybe gyűlén oda Somlyóra nem csak Csikból, Gyergyóból, Kászonból, Háromszékről és Udvarhelyszékről hanem még Molduvából is zengedező szép ének szóval jöven oda, dicsőítik az Istent és az ő szeplőtelen drága szent anyját Máriát“ h).

Miszerént:

b) A' belső székelyek belé nem egyezének a' hitváltosztatásába: miért is sok bajok lőn annakutánna János Sigmund Fejedelemtől --- ők mind a' mellett is álhatosok maradának keresztény ős hitekben mintha mindnyájan Lactáncztól tanulták volna (Dvin. Inst. L. IV. (hogy a' Religiót erőszakolni nem lehet, mivel semmi nem oly akarát szerü mint épen a' religio. Kik szüntelen segitetének a' búzgó papok és a' bódog szüz esedezése által. Melly álhatoságokkal azt nyerék hogy az említett végzést Báthory Sigmund alatt 1591 Gyulafejerváratt tartott ország Gyűlésben ezen szavakban viszszaadának: „VII. cikk *Az Csikbeli klastrom több odavaló helyekkel egyirth miért hogy onnét ez ideighis semminémű időben az Romai Professio nem tolláltatott az odabeli atiónkfiainak is conscientziájoknak aquiescálására maradjanak azon állapotban az mint ekkedighis róltanak.*“ i).

c) Még különös hogy azon szent hit győzedelmit nagy emlékü Benkő József is hirdeti Milkoviája II-dik könyvnek 142. lapján és a' 490. őszinten valja: Quod Provincia Csik una cum Gyergyó et Kászon Dogmatibus Protestantium nungvam locum praeberit. az az: Hogy azon nevezett helységek ős hitek közti új vallást soha bé nem vettenek. --- Kik midőn Máriának ünnepe nincsen hanem a' Szent lélek eljövételinek emlékezetit ün-

neplik az egész Kereszténységgel, épen akkor csoportoznak Somlyóra. Valóban! a' vagy csak ebből is kitetszik valamely rondkívüli Történetnek emléktartása! De miért épen Somlyóra? A' tisztelt Cserey Uron kívül erre is válaszol **azon** dicsirt Benkő Ur t. i Praesidium firmissimum **oidem** Tractui prospexit Numen in Religiosis **S. Francisci**. Véd bástyául szolgálnak ott a' szent Ferencz rendin lévő Szerzetesek. — Különben az is igaz hogy éleitől fogva Somlyón szokott központosúlni az Egyházi és világi Hatóságok nagyobb képviselősege k). Tehát:

A' helyet látni vágyókra nézve (mert a' láttatni kívánókról most elhalgatunk) megjegyzésre méltó hogy Csik-Somlyó ritka fekvésű helység: Alapszik két faluból u. mint Csoboth hol a' szent Péter és Pál temploma régi de már ujitott alakban; és Várdod falvából hol a' Kolostor a' nay Egyházzal, Oskolák és Növelő Intézet építményei. Sékház, Foglyok Laka. De régi udvarházak Apor, Mikes és Kálnokiak Romjai is láttzanak. Ezen említett Faluk őszhatározásának oldalában egy idomos Domb, 's annak tetein közvetve két Kápolna, mellettek egy magos hegy Bikfákkal diszesítve; mind a' kettő Somlyó név alatt. — Már ezeknek bámulatos látása; és a' magos Hargita hegynek; meg meg Közép- 's Felesiknak szomszédsága; a' Maros és Ólt Vizeket szülő 's veress Rezet **adó** Tarkő Sziklának megtekintése hogy a' Nézőt szívomelőlőg andaltíjak, magamról erősitem. De itt is hirdetem hogy

Magasztosabb értelemben Hiterkölcstan **osztónőzőjok**; mert tapasztalás bizonítja hogy Pünköstkör több **ezeren jelen**vén meg: annakfele a' Bűnbánat és **Óltári szentse**gekben szokott részesülni. igyekszik **Búcsut** vagy is el-

engedést nyerni az Egyháztól. — Mit még? az: hogy a' felhozott országos és kedvező végzés mellett két száz esztendőök lefolyása alatt a' lelkületes belszékelység sokat állott ki egytől mástól noha az üldözés mindenütt csak megedzi az igaz hívők állhatatosságát, és csak is az ingadozókat tántorítja meg. I).

Mely vallásos Gyülekezetet eléggé hitelesítettik a' ma is fenálló szokások: melyek szerint Csikban, Gyergyó Remetén, Három- és Udvarhelyszóken a' Szent Lélek Istenről címzett megyékben nem első napon tartatik a' fő ünneplés, hanem másod vagy éppen harmadikon azért t. i. hogy kik a Sómlyai kiváltos Ünnepélyre elmentek vólt, még onnét Falvaik ünnepire megérkezhessenek: Én hiv Olvasóimat csak is a' Gyergyó Remeteiek szokására figyelmeztetem: ők ugyan is a' Sómlyai állatosságról visszatérve azon igyekeznek hogy Pünköszt másod napján 12 óra tájban tartandó szent Misére (hol Gyergyónak nagy része mint megye napján megszokott jelenni) eljuthassanak. Kiknek a' megjelent sokaság kereszt alyával mendegél eleibe. A' Gyergyói más megyékben pedig ugyan ezen a' napon délután vecsernyére érkezik haza a' nép, kiknek mindenütt, de kivált Alfaluban az egész othon maradott népség nagyot jelentő búzgosággal Lelkipásztora késéretiben megyen eleibe: A' jövőök kezeikben hozott nyírfa ágokat osztogatnak mind azon Falukban. melyeken keresztül utaznak; És ezt ők eleitől fogva békeséges járások jeléül cselekszik. Továbbá:

Olvastam Sómlyón szerzetes Atya Mihályfi Balás 3-dik Korjegyzőnk Könyvinek III-dik résziben a' 8-dik szám alatt (ki 1678. született vala) hogy ő Gyermek korában látta a' Molduvai híveket Zászló alatt külön csoportban Som-

lyóra jöni a' Pünkösti áitatosságra, 's magáról ezeket írja:
*„Hallottam az Emberektől hogy elsőben a' Gyergyó Alfalvi
 Kereszt alya jött volna Somlyóra némely István nevű oda
 való meggés Pap vezérlése alatt a' végett hogy a' kívülről
 béköltözködni töreksző vallás alkotmányt a' Csikiakkal egyet-
 értve magokkőzi bé ne bocsássák, azt egyes tanácsból el ne
 fogadják.“*

Im mekkora ereje vagyon a' hitbeni meggyőződésnek!
 Ők szent és ős Religiójokat igazában mint legdrágább örök-
 ségeket egyező szível Lélekkel védni kívánnák: Híjában
 beszélnek nekik hogy a' Szentháromság hívésiről már
 sokan lemondottak a' külső székely Atyafiak közül; híjában
 hozzák nekik fel a' hirt hogy az n. nevezett Nagyerdőn
 utazik, tör, ront bé nyakokra az erőszak; ők az egyesült
 Székelyek feltételekben keményen állanak: Öregeiket és Gyer-
 mekeiket Somlyón hagyván magok nagy erővel kitelhető
 Panopliában a' külsőknek eleikbe indúlnak mondva talán?
 Szentháromság egy Isten mi velünk, és senki
 ellenünk!!! Mit halván 's látván a' Kémek hirt visznek a'
 Fejedelemnek 's mondanak: hogy számíthatlan Ember szegült
 ellenek: mire ő így szólal: Hogyha az Unitária val-
 tást el nem akarják fogadni, maradjanak magok
 vakságokban. Ütközetet nem olvasok! mely ha lett volna,
 ekkor Halomnak is kellene lenni vagy elhányattatásának hi-
 rejtetni?? mivel azon Erdőben is csak egy halál esetre is
 Föld vagy Köhalmozat a' vagy épen Kereszt szokott készít-
 tetni, konyedin is tétetni (mit jegyzék azok számára kik
 ütközet történetit beszélnek). Hanem aztól közhagyomány
 tartja miként ott hol az út elágozik Közép- és Felcsikfelé a'
 Lónyuguttó tetőn, honnan a' Csiki Faluk már láttzanak:

ott ott lett volna a' megtérülés vagy ütközés pontja? minek emlékre azon a' helyen egy nagy Kökereszt állot a' közönséges útnak alább változtatása előtt; 's 1818. tétellett Somlyón is egy emlék kőtábla Sepszi Sz. Iványi b. e. Báro Henter Antal Ur Udvarhelyszéknek Fő Királybírója által; minő emlékül szolgál az Egybetartó Szászságnak Tette is; mert el nem fogadván a' Szentháromság ellenére az Unitarismust; attólfogva (1571) Estvéli harangszókor annak végeztével ma is háromszor kondíttat.

Hű Olvasóim! Ennyit a' Gyülekezetről 's eleintén is a' Képről át értve fejlegessük már ezt a' kérdést: Csudálatos e az érdeklett Csik-Somlyai faragott kép? mivel szentül hiszem hogy mindenik olvasó csalatva érzene magát, ha erre megfelelni elmúlatnám? Én tehát azon méjj tisztelettel melyel az Igazságnak és az Isten-Ember szentséges Annyának magamat lekötelezve esmérem (Máriafi, Sodalis Marianus) a' mi csak kitelhető, ez úttal örömet felhozom noha a' csudálatos képekről hiedelmet a' Keresztények kényire bizta Egyházunk tetleges végzése ezen tárgyban nem léteztén. Lehetőségit mi illeti? nem de valamint mindenütt van víz, ha nincsen is mindenütt Gyógyforrás; ugy Isten is Menyben a' bődogságos szűz esedezésére magát egy heljen Kegye- és Irgalomdúsobnak mütathatja, mint másutt, sőt Felsége erre nézve a' bődogságos szűz képeit is használhatja, a' mint több helyeken igazán kegyelem képek és Csudahelyek nevezete alatt használja is 's a' t. De lássuk Tárgyunkra az Írókat: Kunics Ferencz Sz. Ignác rendi Atya Dácia Siculicájában az 55-dik lappon említi a' Csik-Somlyai csudálatos Képet 1731 Kolosvárt nyomtatott Könyviben — P. Nagy János azon Lojola szer-

zetből Magna Hungarorum Domina a' 68-dik lapon színte. De Nt. Gál K. János Kegyes iskolabeli Pap Kolosvárt Rector korában 1818. Püspöki felszóllíttásra új rendbe vétén a' helybeli csudálatos kép felől 1700 nyomtatott könyvet, amarról halgat; azonban nyomosan fejti a' dolgot írja l. l.: *Minckutánna Erdély Lakói megvetvén őseiknek hitét új Tudományra hanyatlottak, és az által a' régi dítatosságban, 's az Isten Anyja tiszteletiben meghidegültek, mind-ezeknek a' következő sok hasonlások, háboruk és zűrszararok között csak hírek sem maradt vólna fen, ha a' nagy emlékezetű Eszterházy Pál Ur ő Herczagsége hasonló gondol felnyomoztatván írásban világosságra nem hozta vólna.* Már mü ezen b. e. Nagy Ember Gondosságának Gyümölcsit ismértetjük Erdély és Magyar országban szülötte nyelvünkön. Ezt a' helyet hozza fel nt. Szent Iványi Márton is Paralippomenicájában Nagy Szombathban 1699, hol sok egyebek között a' csudálatos Képekről nevek 's helyek szerént emlékezik; de mind ketten halgatnak a' Csik-Somlyairól. Mit nem győzők eléggé csudálni fellyebbi Írásaim után aunyival is inkább hogy P. Losteiner is azon Eszterházi Pál Ur munkájára hivatkozik ámbár Mennyei Korona czim alattira mely Bécsben nyomtatott, 's állítja ő Atyasága Kéziratában hogy abban a' 161 lapon van emlékezet a' Csik-Somlyai csudálatos Képről. Én ezen Példányra szert tenni nem tudtam: de a' Paralipp. Eszterházi és Sz. Iványi Könyv Kezemenél van: Tehát suspendo judicium!

Mi a' Csudálatosságot illeti: Csudálatosnak nevezzünk valamely dolgot két értelemben. Először közönséges értelemben minélfogva a' nép minden ritka jeles és rendkívül

való dolgot, melyen bámulhat csudálatosnak szokott nevezni; kétségekivül ezen értelemben a' Csik-Somlyai Képet régiséginél, jelességinél fogva csudálatosnak lehet mondani, és ez az Embert bűzgóságra ebreszti, mi másként is egyik célja a' csudának. — Másodszor csudálatosnak mondhatni valamit a' közönséges Keresztény Anyaszentégyház különös értelmiben; midőn Isten a' Természet rendit bizonyos esetekben felfüggesztvén, valamely eszköz által természetiképpen értelmezhetlen történeteket mivel, és azok szoross vizsgálát után is ilyeneknek maradnak mint p. o. Az Evangyeliomi Csudák: Ebben az Értelemben csudálatos a' Csik-Somlyai Kép vagy sem? azt megítélni, határozni nem a' mű hatalmunk! Annyit az Igazság hűségire adatokból közölni kötelességem hogy az érdekelt kép felől a' Csik-Somlyai Kolostorbeli Atyák alázatos kérésekre több ízben Püspöki vizsgálatok intéztettek, nevezetesen Gr. Battányi Ignác z Tudós és Szent életű (Doctrinae et Sanctitatis felicis connubii Pastor) Ur midőn a' Csikiakat 1783 hivatalosan látogatná, nem kételkedett 1784. Szebenben költ Levele által ezeket rendelni: a) Hogy évenként Pünköszt vasárnapján a' PP. Franciscánusok Templomában tartandó pompás szent Mise elein ama Hűlaadó Ének: Téged Isten dicsírünk anyai nyelven énekeltessek. Nem különben b) Prédikáció végén az egész nép a' Hitvallást a' Pap után mondja fel. Ki továbbá is mit ílt mit tartott a' Csik-Somlyai áitatosságról? Következő Írásaiból eléggé nyilvános: Ugyan is ő Nagyméltósága ezen Tárgyban legszorgalmasabban működött előbb felkeresvén b. e. B. Klobusiczky Ferencznek 1741. . . 2-szor b. e. Gr. Kolonich Lászlónak 1779. Megyés Püspököknek Irományait (kiket én csak is megérintek mivel

őket munkáik bevégezése előtt az Apostali Felség Magyar országra vissza menni kívánta). Tehát a' fennebb tisztelt Battyáni Ur annak rendi szerént folytatá a' harmadik hivatalos vizgát és hozza ítleletet 1798 September 20-án Kolo'sváratt kimondván és Törvényszeres alakban ki is adván miként: A' Csik-Somlyai Kép Csudákkal jeles és Koronára méltó. Mely fő Pásztori végzésen alapszik Csudálatossági hiedelmünk; 's ezen végzésnek Példánnyát avagy kivonatban deák nyelven közölni helyin lenni vélém. m).

Decretum Episcopale Canonizationis Statuae B. V. Mariae in Tamplo Csik-Somlyoviensi Fratrum Franciscanorum N°. Cancellariae Episcopalis 730.

Ignatius Dei & Apostolicae Sedis Gratia M. Principatus Transsylvaniae Episcopus e Comitibus de Battyán perpetuus in Némethújvár I. Comitatus Castriferrei Comes, Sacratissimae Regiae Apostolicae Majestatis Status et Excelsi Regii Gubernii Actualis Intimus Consiliarius.

Quum in singulis quibusve Causis quae ad Judiciale Examen nostrum rationabiliter perferuntur, eas ad regulas Ecclesiasticas exigere, nostraeque Censurae suffragio Iustitiae Testimonium perhibere, Falsitatem refutare ad nostri pertineat officium ministerii: tum tamen vel maxime nostra debet

evigilare sollicita cura dum de Gloriosis Dei operibus revelandis agitur. Qui sicut est gloriosus et faciens mirabilia solus, et in sanctis suis mirabilis, ita in spiritu et veritate colendus est. — Sane iterata Fratrum minorum ordinis S. Francisci de Provincia Transsilvanica S. Stephani oblata petitio continebat Dominum per Beatissimam Virginem Mariam in Statua Lignea in ara majori. Ecclesiae Conventus Csik-Somlyovien-sis collocata mira patrare atque ideo eandem statuam miraculis a Deo illustratam pronunciari petebant. Id ut facere possemus Acta in Archivo nostro conquiri fecimus diligenter, quo illorum indicio procederemus tutius. Invenimusque anno 1746. expositum fuisse antecessori nostro B. Francisco Klobusiczky . . .

Quare etiam anno insequente Inquisitores corum deputati multorum Testium Fassiones . . . exceperunt. Verum antelaudato antecessore nostro non multum post ad Sedem Metropolitanam Colocensem translato, hacc sub Decessore nostro nunc similiter Metropolitano Colocensi denuo in quaestionem vocata et in eam rem anno 1779. . . . 74. Testes examinati fuerunt, et hacc Inquisitio laudato Decessori nostro ad Magnovaradiensem Cathedralam nominato ad uos

ipso, quo Canonicam Caepimus Episcopatus hujus possessionem 1781. anno perlata fuit.

Quarum quidem Fassionum discussionem ad Consistorium nostrum remisimus. Quod promotoris Fidei partes Sustinens varias abmovit Reflexiones. Nec defuerunt Fratres Minores adversus illas prolixam adornare reflexionem. Quia autem satis eligvata veritas haud fuit, tantisper nostrum suspendimus judicium, donec anno 1784. . . . Novam demandavimus Investigationem, quae etiam eodem anno consummata fuit. At enim vero arduis iniqui temporis adjunctis ad alias curas conversi non potuimus nostram edere sententiam, quam nunc tandem evolutis ac revolutis Actis Testiumque Attestationibus invocato Santissimo nomine Jesu in his scriptis edimus ac pronunciamus . . .

Quia Testes singulares de singulis miraculis examinati non sunt, exigua quoque de Contestibus cura habita fuit, utimur Judicio Benedicti XIV. L. 2. C. 40. N. 2. Qui ad quaestionem: An miracula possint dici probata per Testes quorum alter immedicabilem morbum, alter mortui suscitationem testatur? Respondit: Fateor quod in casu conclusionis Testes singulares reddunt eum de quo canonizando

agitur miraculosum, seu de miraculis famosum, non tamen plene probant miracula. Dicimus per multos Testes singulares de variis miraculis reddi Iconem B. V. Mariae miraculosam, seu de miraculis famosam, sed miracula omnia plene probata non esse.

Hanc itaque statuam et miraculis insignem, et Corona dignam declaramus, atque ita pronunciamus omni modo et Forma qua possumus meliore. Datum Claudiopoli in aedibus nostris Episcopalibus die vigesima mensis Septembris anno Domini millesimo septingentesimo nonagesimo octavo Ignatius Episcopus m. p. Transsylvaniae L. S. ad Gratosum Excellentiae Episcopalis mandatum Sebastianus Schlauff m. p. Ceremoniarius. n).

Mely katározatnak értelmét a' magyar ajkuak másoktól kik déák nyelvet értenek, át hatván, Jó Lelkü Olvasóimat itt már arra figyelmeztetem: Hogy Isten ki Mennyet és Földet semmiből teremtette, mindeneket az ő ereinek igéjével visel (Zsid I. 3.) sok és nagy csudákat cselekedett Szenteinek képei és érdemei által főkép a' növekedő Anyaszentegyházban, de mégis hatalma soha bután és vaktában csudát nem tett, hanem véghetetlen bölcseségitől igazítatván akkor történik a' csuda mikor az Isten réánk gyarló emberekre nézve látja hogy vagy az ő dicsősége vagy a' mi Lelkünk üdvössége azt elkerülhetetlenül kívánja. Tehát ezen tekintetből nem lehetetlen hanem inkább hihető

ha alkalmas ügyes Tanubizonyságok azt erősítik: hogy az Isten bizonyos Képeken vagy Képek által valami természet felett való és szokatlan dologokat az az: Csudát cselekedett legyen. A' mégis tagadhatatlan hogy az Emberek valamint hitetlenségre úgy a' felesleges hitel adásra igen hajlandók, és vannak kik azt tartják hogy Isten előtt kedves dolgot tesznek ha az ő dicsőséget holmi csudáknak Költeményeivel előmozdítják; mintha bizony az ő dicsősége véleményeinkre szorúlna? azért nekünk az okasság parancsolja hogy kiki csudálatos képeket ott és akkor higgyen, a' hol és mikor arra elegendő és győző okai vannak; mert a' hitel adásban az Ember valamint kelletinél kevesebbet, úgy a' mód nélkül való sokkal is hibázhat. Ugyan azért is:

Méltó réá nyitni az Anyaszentegyháznak ebéli tanítására (Trient. Sz. Gyül. XXV. ül.) itt parancsolja: *„Minden Püspököknek és másoknak kikre a' tanítás és Lelki gond hivatala bízott hogy a' közönséges és Apostali Szentegyháznak a' Keresztény hitvallás első ideitől fogva bé vett szokása szerint a' szent Atyáknak egyező értelme és szent Ggülekezeteknek végzése szerint mindeneknek előtte a' Szenteknek közbenjárásáról, segítségül hívásáról; az Ereklýék becsülléséről; és a' képekkel való helyes élésről szorgalmasan oktassék a' híveket megtanítván őket hogy Krisztusnak, az Isten szűz anyjának és más szenteknek képeit a' Templomban kiváltképen meghagyni és tartani, 's azokhoz illő becsülettel és tisztelettel viseltetni kelletik: nem azért mintha azokban valamely istenséget vagy erőt lenni hinnénk. melyért a' képeket tisztelni, azoktól valamit kérni, vagy benne bizodalmat helyhesztetni kellene, valamint régentén a' Pogányok cselekedtek, kik reménységeket a' Bálványokban relették. hanem*

azért mivel a' becsület mely ezeknek tétetik az általok jelentett tárgyakhoz tartozik úgy annyira hogy a' képek által melyeket csókolunk, melyek előtt Fejünket lefedezzük és leborulunk, Kristust imádjuk, és a' Szenteket kiknek hasonlatosságokat ríselik, tiszteljük.“ o).

Ezek a' szavak oly szentségesek hogy a' Keresztény hitvallásnak tisztaságára, vagy az okosság józanságára mások nem kívántathatnak! Megegyeznek ezek a' fogalmak a' Szentek Képei ellen kigondolt rágalmazások czáfalásában, meg a' velekváló visszaélések szégyenítésiben. Tehát ezeknek ereinél fogva én azt következtetem hogy ha a' szent Kormány a' Képekkel való illő élést helyesli, amazoknak is melyek csudával fénylenek tiszteletét ajjánylja ámbátor végzésiben azokról különösen nem emlékezik. Csak is azt jegyzem tehát ide, a' mit mindenkinek tartani kell: hogy némely különösködőknek, 's akár miképen áitatoskodó személyeknek értelménél, itéletinél és beszédinél előbbvaló az Anyaszentegyháznak a' mű Anyánknak értelme, tanítása, végzése; mert tiszta és szent. 's minél inkább akarja hogy mű hivei tiszták legyünk, az ő Tanításától, örökös Hatóságától függök: az Áitatosságban, Hitben. Reménységben, Szeretetben gyakorlottak, ő annál dicsőségesebb.

Igy és ennyire alván előttünk a' Szenteknek áatallános, Máriának különös, és a' Képek tisztelete, valóban! miért ne tisztelnők minden más Teremtmények felett szűz Máriát az ő csudás képeiben is? Ezt a' malasztal telyes szűzet kinek ön éneke szerint a' hatalmas nagy dolgokat cselekedett (Luk. I. 47.) sőt épen innen is kiindúlva jelenjünk meg mink Székely Ivadékok Máriának mint Nagy Asszonyúnknak ezen hivatalosan jelesített Képe előtt: mert köztiszteletre, Csudákkal fénylőnek és Koro-

nára méltónak íteltetett épen az, melyet előbb ismérteténk. De soha ne feledjük hogy az ő tisztelete is az Istenen végződik; ne feledjük hogy a' Szentek tisztelése is általánosan szeplőtelen legyen, nem foglalván magában költött dicsireteket, mert ők a' tiszta Igazságnak Tükrei; ne feledjük hogy a' Mária tisztelete is inkább az ő magasztos Hitinek 's Erénnyeinek követésiben álljon, sem mint csak szertartásokban, vagy számtalan sohajokban, mint ezt tekintőleg állitá Sz. Ágoston 325. Beszédiben: A' szenteket tisztelni és nem követni, nem egyéb, hanem hazudozva hízelkedni. 'S mit tesznek Urunk ezen szavaji is egyebet? Valaki az én Atyámnak ki mennyekben vagyon akarátját cselekszi? az az én Atyámfia, Hugom és Anyám (Máte XII. 50) igen! mert abban tűnik ki az Istennek igaz imádása, abban a' szentek tisztelete is, ha az Isten akarátját tellyesítjük (Rom. XII.) mivel nem minden ki mondja Uram Uram megyen bé Mennyeeknek országába, hanem . . . (Ján. XII. 16.). p). Oh!

Meg ne csalattassatok magátoktól se mástól Atyámfiak! Mert Fia által az Isten utóllýára szóllott az Emberekhez, Ki az egész mindenségnek örököse (Zsid. I. 2.), hanem mutassátok meg a' szent Kereszttségben és Bérnálásban igyirt ujitott hűségteket még pedig okos szelidséggel és szelid okossággal: mert Eldődeitek önfejú gondolkodásokkoz képest sem mint a' szelid Jézus példája 's oktatása szerént léptek vala fel, jó hogy a' legdrágább menyeyei két kincset (a' Hitet és Szabadságot) óltalmazandók! Miszerént nem bánom én is sőt nagyon ajjánlom; menyeyetek az igazság úttýán ma hónap a' jelsult Képnek ün-

nepélyes látogatására, de az Urnak fenségesebb akaratját követve mennyetek, 's ekkor fog szentül fentartatni a' dicső történet emléke! — Mennyetek de gyűlölködés nélkül egymást kedvelve becsülve 's a' tévtanokat szemesen kerülve mennyetek. Fáradságtokat menet jövet áldásossá tegyék a' jó szándék, Hiterénytelyes Tettek. Legyetek eljárásokban szerények, de szerények is (Filipp IV. 1.). Legyetek áhátatosok mert Jézus Jegyessinek az Anyaszentegyháznak Fiait 's Leányait a' tüntorithatlanság illoti, kiket t. i. se az érzéki világnak Lélek fertősztető Kéje, se vakító fenyüzése, se a' Kevély emberi elmének álbölcsesége meg ne veszte-gessen; kik minden Erkölcökben haladni; a' Fenyítéket és Jörendtartást kedvelleni; a' szoros Penitenczia tartásban, és önkéntes Engedelmességben a' Jézus szeretete kedviért állan-dóul megmaradni készek legyetek. Következésképpen el-szánva az Egyháziakért főkép a' Hitvallás czikkeiért a' meg-vettetésre, Gúnyra és bár mely halálos méltatlanságokra ugyan a' Jézus nevében, szüntelen meggondolván mint felkent sze-mélyek hogy viaskodni illik Jámberság közt szenvedéssel győzni a' Keresztőnyek.

A' Religio-műiben ti hiúságosok épen ne legyetek tudva hogy a' Lélek érzelmait a' Testviselete hamar elárulja a' szokta legjobban kitüntetni micsoda ember lakik ben! Győződjetek meg a' felől is hogy a' Búcsufárás magában kevés Embert teszen szenté, valamint a' betegség keveset jobbá, ha rossz szokásainkat nem változtatjuk; midőn Bűn elhagyása nélkül nincs élet jobbítás; jobbulás nélkül nincs megtérés; megtérés nélkül nincs Üdvösség! — De nem jár, nincs helye ennek a' könnyelműleges mondásnak sincs: Hogy egy Istent szabadon imádva Kristus által jót

reménylünk. Oh nem! mert az Isten kezdetben és minden századok előtt öröktől fogva Atya, Fiu és Szent Lélek három személyben egy Természetben, bódog és mindenható Lény. Már pedig a' kijelentés nem változtatja a' dolog Lényegét: Tehát a' Hit Titkainak 's a' Jézusban helyhezett reménységnek törvényszerűnek, józan értelműnek kell lenni; mert valamiképpen öröktől fogva van a' Szentháromság, úgy a' Kristusban való hit remény szeretet sem buta ész Tárgya. Kifolyólag a' szabadelműség itt is veszélyes, 's a' Hit Czik tagadása nem üdvös.

És imé! ezen okokból valék én hosszszasabb Írásomban szíves Olvasóim! de rossz neven ne vegyétek, mert mi lehet szentebb, mi kívánatosabb mint az Istenről, Emberről, Rendről (mely a' dolog Lelke) józanság szerént érteni? akartam hogy az Isten és Emberközötti viszonyt tisztábban tudassam: Ő az Eg és Föld Ura; mi Emberek legremekebb teremtménye a' Földön, az Esz, Értelme, Emlékezet, Képz-erő, Ilülő tehetség, Akarat legszebb tulajdonokkal, 's Halhatatlansággal öröktől fogva fogalmazva. Azért ti ne legyetek többé habozók, hanem a' szükségeseket jelenkorunk veszedelmes napjaiban szorgalmasabban keresvén (Zsid. V.) erősebben ragaszkodjatok Öseitek szent hitéhez; mert az Ember értelme ma is mint eleintén vagyakodik az örök Igazság után, mely maga az Isten; elnéje birni ohajtja a' végetlen Jót millyen csak az egy igaz Isten A. F. Sz. L. lehet: szíve neki nyughatatlan, míg benne meg nem nyugszik. Annak akáért az én bészáró legjobb ajánlatosságom ezekből áll: a) Emberek 's Keresztények lévén valamennyi erőszakot ti tennen magatokan vesztek az Igazságnak követésiben, ugyan

annyi előmenetelt fogtak tenni; b) Valahányszor érzitek magatokat nagy bűnben lenni (Pünköszt ne halaszátok) a' bűnbánalmat, hanem minél előbb térjete meg mind annyszor törekedjete a' kegyszerek által megigazulni hogy még a' Földön az ártatlanságban sokaig bátran 's érdemesen; amott pedig az örökkévalóságban bóldogúl élhessete, dicsirvén 's dicsőítvén a' Gondviselő Szentháromság Egy Istent. Amen.

Értelmezések és Hivatkozások.

a) Nesztor tanítását hárhoztatván az Efezusi Zsinat, a' bódogságos Szűz Mária Isten Annyának elismértetett két Természet és Egy Isteni Személy lévén Krisztusban. Még egy némely Költő párversit Körispatakon 1773 a' Somlyai Kép másolatja alól ide igtatom: Haec Mater Simul est virgo; hic Puer est prior aevo! Quem genuit virgo haec, Ille creavit Eam.

Társulatunk Korpjegyzője nt. Lósteiner Lénárd a' földtokfelől írja Csik – Somlyai Kolostorról való Könyviben mintha azokat a' Tatárok okozták volna, kik 1694 másodszor ütöttek Csikra.

b) A' Templom ujtása egykor esett 1653, máskor 1661. a' Jótevők adakozásából; név szerént Báthori Zsófia a' Fejedelemnek a' Katholika Egyházhoz állott özvegye, és Gfnő Szécsi Mária Magyar ország Nádorának W. F. özvegye segedelmezéseiből. Későbbben azon tekintetben hogy a' sok égetések miatt a' nem ritka Földingásnak veszélyesen engedhetnének a' Bóltok (1802.) a' Társulat akkori Főnöke Nt. Gál Aron ujat és tágosabbat kezdett építtetni a' réginek helyire.

c) N. t. Rácz András Úr Lyturg I. R. 558. lap.

d) A' Hunyadi János b. e. Hős adomány Levele Káptalani Átiratban találatik Csik – Somlyón. Megerősittetik elsőbben 1462. utóbszor 1743. Elismértetik a' Hármass Könyvnek II. résziben 14. czikk.

e) Társadalmunk Korinnoka L. Lénárd Atya Tartományi házainkról írt Könyviben a' 8-dik szám alatt 's a' t. és N. t. Györfy Pál Könyvinek 1737. Ev. 41. Lapján a' 4-dik osztályban.

f) Consecratio solennis Ecclesiae B. V. Mariae visitantis anno MDCLXXXII die 10. Maji Ego Fr. Vitus Pilutius Archiepiscopus Marcionopolitanus et Vicarius Apostolicus Terrae Moldaviae consecravi Ecclesiam Claustri Csikiensis Fratrum Minorum, et Altare hoc in honorem beatissimae virginis Mariae Visitantis et reliquias SS. Martirum Paulinae, Urbani et Fidelis in eo inclusi, et singulis Christi Fidelibus hodie annum unum in die anniversario Consecrationis hujuscemodi ipsam visitantibus quadraginta dies de vera Indulgentia in forma Ecclesiae consveta concessi.

g) N. t. Szentiványi Márton 1699 Nagyszombatban nyomtatott könyviben 113 lapon a' Cs. Somlyai czimet ugyan a' Látogató szüzről hozza fel. — Ir Bakóról mind Ez, mind P. Losteiner. — De vannak oly Jegyzők is kik vélik azon szobrot Kantából Kézdi Székből Somlyóra hozottnak. — Mások Hottóvényből Brassó vidékiről mely véleményt gyengíti az hogy a Gazdálkodo Szászság Hitit változtatva is Erdélyben a szent Képekről 's Óltárokról, Keresztekről le nem mondott. — Miként pedig azon szobor Látogatónak ismértetett volna a Consecráláskor (1682). gondolni sem illik? vagy hogy elmellőztetett? — A Kantairól lévő vélemény Ev számról halgat, mivel azonban ok nélkül csak fel nem hozatott, engedjünk az időnek, hadd szülje meg Leányját az Igazságot?

h) Cserey Farkas Ur írja a' Faragot Képet, de a czimről emlékezetet nem teszén Kézírásos Könyviben (Geo-

graphia Mariana) melyet nem láthattam; de Krasznai Káplánnya t. Katona György Atya Somlyóra válaszul rendelésből irt Levelivel így nyilatkozik: hogy ökezen képről és Járdolatokról többet nem tudnak mind a' mit megirt és előbb felhozánk. Ez a Levél pedig eredetileg, és bé varva a néhai P. Losteiner Könyviben meg található.

i) *Articuli Dominorum Regnicolarum Trium Nationum Regni nostri Transsylvaniae et partium Regni Hungariae ditioni huic subjectarum in Generalibus eorum Comitibus ad Festum omnium Sanctorum h. e. primum diem mensis Novembris anno Domini millesimo quingentesimo nonagesimo primo Albae Juliae colebratis conclusi e. c. t. Hanc Copiam ex authographo Comitiorum 1591 Albae Juliae celebratorum in Bibliotheca L. Baronis quondam Samuelis Bruckenthal Cibinii praeexistente de sumtam esse propria manuumstrarum subscriptione ac sigillorum nostrorum usualium appressione testatum reddimus Cibinii 18. Aprilis 1840 L. S. Joannes Ludovicus Neugeboren m. p. Professor publicus et Bibliothecarius Bibliothecae L. Baronis de Bruckenthal et L. S. Rudolphus Friedenfels m. p. Regio-Thesaurarius Practicans.*

k) Itt érteni kell a Reform. vallást mert 1591 mind az Ország rendei eztet valják vala, valamint az Unitária és Lutheránát. — Benkő Ur szavait olvashatni 276. lapon Magyar és Erdélyország ismérte M. J. Ur által Pesten 1791 ki adott könyviben sőt többet: olvashatni ugyan ezen könyvben, Religio et Patria motto alatt. — 1674 Május 20. Domokos Casimir fel szentelt Kronai Püspök és Apostali helyettes Somlyón a Sz. Péter Templománál tartott Egyházi Gyűlést. Kiről láthatni Papi Név-lajstrom 1848 lap 64 és Losteiner Atya Írásait. — A Bakói Convent-

ről és Milkoviai Püspökségről Sz. Iványi Márt. Paralipp — Fridvaldszky Reges Mariani 50. lap — Nevezetes X. Leo Páának 1513 September 2-kán költ így kezdődő Levele: Dudum felicis.

l) Lactántius a' IV-dik században N. Constantin Udvarában Krispus Tanítója vala, kiről Sz. Jeromos jegyzi hogy maga idejebeli legtudósabbnak neveztetett, és meghalt 325. Kinek fennebb h) alatti ejtésire hogy a' Relio legyen akarat szerű. azt tudatom: hogy ez által sem ő, sem én, de még Angyali Doctor Sz. Tamás 2. 2. q. 10 a. 12. Zallinger Jakab. Jur. Nat. lap 167., vagy akárki jobb szerű Logicus sem kedvez az Autonomiának, mely önkényi szabadságot enged akármit érezni a Religio tárgyában; mert ez a' szabadság Korlátoztatik a' Természet és Istemi Törvények által, főkép hogy szabadon válloltuk a' Sz. Keresztséget, és így alája vetettük magunkat az Anyaszentegyház hatalmának --- különben nem szabadságot, hanem féketlen szabadosságot ismérnénk ily főben járó dologban minő a' Religio (viszsa költetés, elkötelezés) melynek illemesnek kell lenni.

m) A' Püspöki Látogatást elő adja tisztelt Losteiner Atya 178^{1/4} Írásai között. Ugyan ő Atyasága

n) A' Püspöki Híletnek eredeti darabjára mutat a' Kolostornál és a' Püspöki Levéltárnál.

o) B. Virgo non indiget falsis laudibus. S. Bernard. Epist. 174. p. 33. A' Boldogságos szűz nem szorúlt igaztalan dicsiretekre.

p) XIV-dik Kelemen Pápa telyes Búcsut engedett a' Híveknek, kik a' Csik-Somlyai Sárkós boldog Asszony Templomában a' Bűnbánat és Oltári szentségekkel élván a'

Hittelenek – Eretneknek, és Bűnössök megtérésiért, 's Anya-szentegyházért ötször a' Mi Atyánkat, Üdvözetet és Dicsőséget elmondának 's a' t. Mely kegyelmes Levél Cs.-Somlyón a' Kolostorban eredetileg megtalálható. Kivonatban ilyen: „*Beatissime Pater! In Ecclesia visitationis B. Mariae virginis . . . Loci Csik-Somlyó . . . non solum Confratrum et Consororum Confraternitatis usque ad octavam semel tantum lucrandae Indulgentiae plenariae spatio octidui, sed lucrandae ab omnibus Christi Fidelibus etc. Datum Romae 1770. die VI. Februarii L. S. Gratis S. Borgia Sae Congregationis Indulgentiarum Secretarius.*“ (L. S. Gratis).

Quam Apostolicae Indulgentiae extensionem ceu authenticam adprobo, publicarique permitto Albae Carolinae 24. Maji 1770. Antonius Szereday m. p. Praepositus et Vicarius Generalis.

F ü g g e l é k.

a) O k t a t á s o k: Jézus Kristus menybe menetele előtt alapítván Egy Lelki országot, abban Fejettett az Egység pohtyául, Kit kiváló Hatalom és Tisztelet illet. Jézus Tanítványira lehelvén, nekik Szent Lelket adott, 's így őket Juhai Pásztorává, Szent Pétert pedig Főpásztorrá tette; mert sem a' Juhok Pásztorok nélkül, sem a' Pásztorok Főpásztor nélkül a' jól elrendelt és egységre czélozó Kristus Anyaszentegyházában nem szükkölködhetek. Ebben gyakorollya a' Tanítói Kar (Nam Docens et Discens est Christi Ecclesia) azt a' szent hatalmat melyet vett Kristus az Atyától és közlött küldötteivel, 's ezek az Apostalutódokkal (Máté XXVIII. 19. 20.) Mi szerint nem egyes emberi szeszélyre, nem is az

összszes Emberektől Kölcsonőzött hatalomra, hanem Szentegyházára vagy is a' Tanítottó Karra a' Szent Lélek vezérlése alatt bizta Tanitmányát. És ennél fogva ők bátrak sőt kötelesek is tanítani, örködni, kormányozni, magokénak ismervén minden megkereszteltetteket; arra szemesen vigyázva ne hogy a' hiu emberi bölcsesség ingatag szelitől elsodortassanak alatvalói p. o. Tökély ürügye alatt alapítványt követelve a' Kisded óvó tervének színével kifogattassanak oda hagyván az Egyházat, melybe a Kereszttség által igtatva vannak, és mely felől irva vagyon hogy ő oszlópa fenékfala az Igazságnak (I. Timoth. III. 15.) a' melyben Jézus tanítása, példája és szenvedése által lerontva fekszik a' Bűn országa, 's felállított egy szent őtet Igazságban és Lélekben imádó Nép a' Földnek minden nemzettségei közül (Zsid. XIII.). Immár ez az Egyház úgy hat fel a' roppant mindenségben mint az örök és boldogított Igazságok hű kinyomása, képviselője és Tárháza! Az ő Tanításának át kell hangzani a' Föld egész terén minden időközön tisztán és hibátlanul egész világ végezetéig (Rom. VIII. 56). Más

b) Oktató Intésem is vagyon békes Olvasóimhoz! 's kérditek mi lehet az? Ez a' szent Irás irányában, melynek a' hány Fő és Felekezet annyi értelmet adja, holott aztot kell tartani, melyet a' Szent Lélek intézett, és mely az Anyaszentegyházban a' Hagyományok által hiteleztetett (Trient IV. ülésb. De Canonicis Scripturis et editione ac usu SS. Librorum). Azt az értelmet; mert micsoda Igazság a' Sz. Könyvekkel birni és annak értelmet agyvelönkhöz csigázni? hiszen a' Szent Irás nem a' katonák köntöse, melyet senkihez sem szabnak, még is mindenre feladnak! Azonban közünk megtörtént hogy Károlyi Gáspár és Mólnár Albert

Sz. Írás Fordítók Könyvei széjtiben 's még ólésón árúltatnak és megvételnek még a' Kathólikusoktól is; holott Káldi György a' Vulgátának elfogadott hiteles tudós Fordítója magyar Bibliánknak végin nem áttálya, jónak látja amaz Előadót K. G. békeríteni gántosnak ismértetni Oktató Intézetben. Mely Itélet tételt igazságosnak ismér századúnk terjedett Tudósságu és minden tiszteletre méltó Egyházi bölcs Férfiunk Verseghi Ferencz Ur is 1822. a' Nemzeti Synodusra készített ily czim alatti munkájában (*Dissertatio de versione Hungarica Scripturae Sacrae* No. 2).

Méltán ajánlom tehát néhai B. Szepeszy Ignác Pécsey nagy emlékezetű Püspök Urnak szigorlat után Értelmezett és Hivatkozásokkal diszlő Bibliáját.

Ajánlom igazán méltán mert nincsen gyönyörködtetőbb, Észt és Szivet felemelőbb olvasás mint a' Szent Írásnak olvasása törvényszerű magyarázással, Jó Lelki Pásztori tudat mellett; de mindenek előtt Istenhez fordulva szent Lelkének világosságáért; mert egyedül Isten ad minden szavának akár olvastassék akár halgatassék tenyészetet.

c) Utasításim czélirányomban ezek; olvastassanak Plathy Mátyás Isteni Tudományok Tudorának azon Könyve melyet irt a' Kereszténység első négy századairól 1790. — Főtisztelendő Kramer Ferencz Urnak *Religio et Ecclesia sola salvifica* 's a. t. item *Neoterica Catholicitas* munkái (Nagy Szombatban 1814). — Agoston János Doctor és a' Magyar Egyetem Tagjának ily czimű nyomtatmánya; Megbővítettett Mágnes, (Pesten 1823). — F. t. Osvald Ferencz Urnak Egyházi folyó Írása 3-dik füzete (Pesten 1833). N. t. Szaniszló Josef Ur szertartásai Szombathelyen 1847. De még Fábián Ambrus Urnak Egyházi

Története is (Pesten 1850). Ki ezen szerkezetemből azonnal által láthatja, homman történt legyén a' Katholika Religiónak Moldva szélén a' Székelyek között épségben maradása? És

Mind ezek szerént nem bánom sőt ohajtom hogy haladjunk; de a' haladás nem áll a' hit tagadásáiban, hanem annak tisztább felfogásában. Az Embernek mint olyannak, még inkább mint Kereszténynek kötelessége az Igazságnak követése — a' kölcsönös szeretet — és hogy a' szent életben minél szorossabban egygyesüljön Istenével, ki JÓ, Szent és Irgalmas 's a' t. de véghetetlenül Igazságos is. Rom. XII. 3. Következik:

A' Keresztény Hitvallás czikkenként.

(Trient XXIV. ülés, XII. Fejezet).

Erős hittel hiszem és vallom azt a' közönséges Apostoli szent Hitet, melyet a' Romai Anyaszentegyház hiszen, hirdet, vall és tart. Következésképpen hiszem hogy Egy Isten vagyon, és hogy az Egy véghetetlen Isteni Természetben három személyek legyenek Atya, Fiu és Szent Lélek. És így hiszem mind a' Fiunak, mind pedig a' Szent Leleknek az Atyával megoszolhatatlan egyenlő örök Istenségét, és hogy a' Szent Lélek az Atyától és Fiutól öröktől fogva származik.

Hiszem hogy az Isten a' Jóknak megjutalmazója, a' Gonoszoknak igaz büntetője. Hiszem hogy a' Fiu Isten Emberré lett, és váltoságunkért halált szenvedett. Hiszem hogy

a' Kristus Érdeméből adandó Isteni malaszt szükséges az **üdvösséges** és bődögságot érdemlő jó Cselekedetekre.

Hiszem miud azokat valamik az igaz hitnek ágozatiban foglaltatnak. Hiszem hogy a' Kristus Jézus hét Szentségeket rendelt, melyek ezek: Kereszttség, Bértálás, Óltári Szentség, Penitencia tartás, Utolsó Kenet, Egyházi Rend és Házasság. Hiszem hogy ezek által a' hiveknek, kik azokhoz méltóképpen járúlnak, szent malaszt adatik.

Hiszem hogy a' Szent Misébeu igaz és tulajdonképpen való és hathatós áldozat mütattatik bé az Istennek az Elők és Meghóltakért. És hogy az Óltári Szentségben tulajdon Teste és Vére vagyon a' Kristus Jézusnak Lelkivelés Istenséggel együtt; és hogy a' Kenyérnek és Bornak minden valósága igaz Testévé és Vérévé változik a' Jézus Kristusnak, melyet ugyan azért imádni tartozúnk.

Hiszem a' Bünök bocsánatjára a' Penitencia tartás szentségét, és abban nem csak Isten előtt, hanem az arra rendeltetett Egyházi Ember előtt is a' Bünök megvallásának szükségét.

Hiszem és vallom a' szent Bucsuknak hasznos és üdvösséges vóltát. Hiszem a' Purgatorium vagy tisztító helynek létit, és hogy az ottan szenvedő 's tisztuló, még egészen meg nem igazúlt Lelkek az élőhívek imádságaik és Jöságos cselekedetik által segitethetnek.

Hiszem hogy szabad és hasznos a' mennyei Szenteket tisztelni és segittségül hini: és hogy azoknak Tetemeit, Erekyeit és Kápeit méltó illendő tiszteletben tartani.

A' közönséges Apostali és Romai Anyaszentegyházat a' Jézus Kristus igaz Anyaszentegyházának tartom és vallom; annak Rendtartásait 's Parancsolatit tisztelem, és azokkal élni

kivánok. Ezen Anyaszentegyház láthatatlan Fejének a' Jézus Kristust, láthatónak pedig a' Romai Főpüspököt, kit közön-
ségesen Pápának mondanak lenni, esmérem.

Egy szòval hiszem és vallom mind azokat miket Kristus tanított, az Apostalok hirdettek, és az Egy, Szent, Közön-
séges és Apostali Anyaszentegyház elõnkbe ad és terjeszt akár legyenek azok megírva, akár pedig szòval meghagyva. És ezen szent hitét, mely az örök életnek megnyerésére szükséges; 's a' melyre szabad jò akaratomból állok, Isten Szent Kegyelmivel életemnek utolsó pihenéséig egészszen mindenekben álhatosan kívánok megtartani, vallani és életemet a' szerént igazítani.

Nyomtatási hibák.

Jobbitások.

A' homlok Iraton: szeretes	szerzetes.
A' Képnek alakjáról 9-dik sor készben	keziben.
A' 14. lapon 7. sorba: hedvez	kedvez.
A' 16. „ 27. „ nungvam	nunquam.
A' 19. „ 3. „ Atya	alya.
A' 25. „ 17. „ Santissimo	Sanctissimo.
A' 26. „ 17. „ Katározatnak	Határozatnak.
A' 27. „ 18. „ Szentegyháznah	Szentegyháznak.
ott 23. „ oktassék	oktassák.
A' 33. „ 2. „ hárhoztatván	kárhoztatván.
A' 36. „ 6. „ Relio	Religio.
A' 37. „ 11. „ Loco Sigilli	kimaradandó.

